

BESZÉLGETÉS JOST NORBERTTEL, AZ 1989-ES TEMESVÁRI NÉPFELKELES ÉS FORRADALOM RÉSZVEVŐJÉVEL

A katonák fejszékek estek a templomajtónak

A temesvári születésű és jelenleg Szegeden élő Jost Norbert egyetemi oktató (portrékon) 1989 decemberében saját bőrén tapasztalta meg, milyen szembeszállni a kommunista hatalommal. Négy napot töltött a Szekuritáté börtönében.

→NÁNÓ CSABA

Hogyan „találkoztál” a temesvári forradalommal?

Harminc éve a Temesvári Egyetemen tanultam másodéves egyetemi hallgatóként. Nyáron házasodtam meg Balaton Krisztinával, aki nagyváradi volt. Édesapja Temesvárban élő fizikus volt, rendszeresen járt a Mária téri református templomba. Katolikus lévén korábban sosem jártam oda, sőt nem is ismertem Temesvár református gyülekezetét. Apósomnál akkoriban Visky Ferenc református lelkész szervezett lelki gyakorlatos rendezvényeket, amellyel sikerült magára vonni a hírhedt Szekuritáté figyelmét. 1989 tavaszán indultak be az események, mert akkor írt meg Tőkés László a magyar falvak rombolása elleni beadvá-



nyát. Ennek nyomán a nagyváradi székhelyű Királyhágómelléki Református Egyházkerület püspöke a szilágysági Menyőbe helyezte át, de Tőkés László ezt megtagadta. Minden vasárnapi istentisztelet végén az egyházközségi bejelentések alkalmával tájékoztatta a gyülekezetet, hogy hol tart az ügy. Hétről hétre nőtt a templomlátogató hívek száma, a szuttogó propaganda hatására mindenki eljött nézni a lelkész versus kerület háborúját. Két további esemény is bonyolította a helyzetet. Az egyik a templomban szervezett Dsida-est volt, amelyet kétszer is előadtak. A hatóság 1989 őszén betiltotta a Thália nevű Egyetemi Színpadot, amelyet a Temesváron szép számmal tanuló erdélyi egyetemi hallgatók alkottak Mátray László színművész vezetésével. A másik esemény a rejtétt kamerákkal felvett Tőkés-in-



Harminc évvel ezelőtt országsszerte óriási tömegek tüntettek a kommunista hatalom ellen

terjú volt, amelyet két kanadai riporter készített, és amelyet leadott a budapesti Magyar Televízió híres Panoráma nevű politikai magazinja. Innentől kezdve már nem volt visszaút. A templomot megszállta a Szekuritáté, amelynek Temesváron külön Tőkés-csoportja is volt.

Érezhető volt a környezetben, hogy előbb-utóbb nálunk is bekövetkeznek változások?

Romániában nem sokat tudtak a többi kelet-európai országban történt eseményekről, de mi itt az ország nyugati részén a szerb és különösen a magyar televízió és rádió jóvoltából mindenről tudtunk. Hétfő este mindenki izgatottan várta a Panoráma műsorát, hogy vajon miről tudósít Chručinak Alajos, vasárnap reggel mindenki a Vasárnapi újságot hallgatta. Éreztük, nem lehetséges, hogy csak mi maradunk elszigetelve. Ha őszinte akarok lenni, nem hittem, hogy még 1989-ben mi is sorra kerülünk. Egyesek sokat vártak az 1989 novemberében megrendezett Román Kommunista Párt 14. kongresszusától. A szuttogó propaganda azt rebesgette, hogy azon megbukik Ceaușescu. De nem lett belőle semmi: biztosak voltunk, hogy Ceaușescu még 100 évet él.

December 15-ig találkoztál már Tőkés Lászlóval, ismerted őt?

Húszévesen, 1988-ban ismertem meg a temesvári gyülekezet életét. Korábban Peuker Leó bácsi tartotta az istentiszteleteket, amelyeket legfentebb 20-25 idősebb ember látogatott. Tőkés László fiatalos dinamizmusával szinte felrobbantotta az addigi álmos gyülekezetet. Feleségem és apósom révén kerültem be a református közösségbe. Addig Erdély legszebb katolikus templomába, a gyárvárosi Milleniumi templomba jártam.

A tiltakozók között mikor jelentek meg a románok?

Tőkés László december 10-én a szöszékről kihirdette: aki kíváncsi arra, hogyan folyik le egy törvénytelen cselekedet, jöjjön el pénteken a templomhoz. Péntek reggel a hívek megjelentek a templom előtt, és a számuk egyre nőtt: dél körül mintegy 150–200 ember állt a templom előtt. A Mária tér szűk hely, ezért ott 200–300 fős csapat is tömegnek hat. Mivel sok villamos jár arra, sokan pénteken, december 15-én azt látták, hogy ott emberek várakoznak. Számos bolt is van a téren, ezért a tömeg láttán sokan leszálltak a villamosról arra gondolva, hogy valami terméket várnak az üzletekben. Mindenki a közelgő karácsonyra készült, és szeretett volna bevásárolni. De ott derült ki, hogy a kialakuló sor nem valamilyen áruért van, hanem egy magyar lelkész törvénytelen kilakoltatása miatt. Este 9 óra körül gyertyafényes feszes csendben álló embertömeg fogadott bennünket. A román emberek azért jelentek meg, mert meghívást kaptak a Mária térhez közel eső román baptista templomba, a néhai Petru Dugulescu lelképásztor vezette gyülekezetbe. Ez váratlanul történt, ráadásul a román egyházi énekek éneklésével emelkedett hangulatot teremtettek. Már nem lehetett elkönyvelni a dolgot valami magyarkodó nacionalista „hőbörgésnek”. Kis idő múlva megjelent a város polgármestere, Petre Moț elvtárs, hogy Tőkés László tárgyaljon. Az érdekelte, hogy mik a panaszai. Megfenyegetett, hogy amennyiben az emberek nem oszlanak szét, kénytelen lesz erőszakkal fordulni.

Miként alakult a másnapi tüntetés?

Szombat délelőtt zökkenőmentesen be lehetett menni Tőkés László lakásába is. Az emberek ennivalót hoztak, amit a tiszteletes úr szívesen megköszönt. Este nyolc óra után feleségemmel ismét elin-

dultunk a templomhoz, hogy megnézzük a fejleményeket. Első meglepetésként azt tapasztaltuk, hogy a villamosok nem közlekednek a Főtérré felé. Kerülővel jutottunk el a templomhoz, ahol hatalmas tömeget találtunk. Tőlük hallottuk, hogy a belváros több helyszínén – az Opera téren és a megyei párt-székház előtt is – már több ezres tömegek tüntetnek. A templomkaput zárva tartották, mert napközben mindenféle provokátorok zavarták a parókiát. Ismerősök lévén minket beengedtek. A tiszteletes úr és felesége, Edit asszony szemmel láthatóan örömmel fogadtak. Ott volt már Tőkés asszony sógora, Gazda Árpád egyetemi hallgató, Csóke András bácsi és fia Attila, valamint Szabó József.

Hogyan fogadta a tömeg az első rendszerellenes jelszavakat?

Este az utcáról román nyelvű jelszavak skandálása hallatszott be: „Le Ceaușescuval!”, „Szabadságot!”, „Le a kommunizmussal!”. Tőkés ekkor kiment az ablakhoz

és arra kérte az embereket, csendesedjenek el. Hogyha az ő ügyének szeretnének segíteni, hagyják abba a rendszerellenes jelszavak skandálását, mert ebből baj lesz. A reakció vegyes volt. Egyesek lehurrogták, de a többség azért ünnepelte a megjelenését az ablakban. Néhány perc múlva odakint valódi tüntetéssé vált az addigi néma ellenállási mozgalom. Az időközben még hatalmasabbra duzzadt tömeg már egyemberként üvöltötte az egyértelműen kommunista rendszerellenes jelszavakat. Gyakorlatilag elszabadult a pokol.

Hogyan válaszolt a hatalom?

A hatalom válasza nem késett. Vízagyús tűzoltókocsik jelentek meg, és erős vízsugarat lövelltek ki. Az emberek siktva és káromkodva ugrottak el előle. Csak később tudtam meg, hogy sok tűzoltókocsit megállásra kényszerítettek, és gyakorlatilag szétzedték őket. Egy kocsit a Begába taszítottak. A templom utcájának másik irányából egy rohamrendőrkkel teli teherautó jelent meg. Bukósisakjuk volt, a fegyverzetük pedig pajzs és gumibot. Felsorakoztak, majd hátra támadták a tüntetőket. Az emberek megijedtek és elkezdtek hátrálni, de később maguk is támadással válaszoltak. „Fegyverzetük” gyakorlatilag csak az utcán álló fémládák voltak. Létszámfőlényben lévén végül megfutamiították a rendőroket. Ám ekkor újabb teherautók jelentek meg, ezúttal katonákkal. Nekik

CÍMLAPFOTÓ: Forradalmi tömeg 1989 decemberében Temesváron



A forradalom szikrája Tőkés László temesvári református lelkész volt

Erdélyi Napló

Megjelenik minden csütörtökön.
Kiadó: Príma Press Kft.
535600 Székelyudvarhely,
Bethlen Gábor u. 55.
tel.: 0266-218361
ISSN: 1223-1223

Felelős szerkesztő: Makkay József

Ügyvezető: Nemes László

Lapszerkesztők: Nánó Csaba, Somogyi Botond

Főmunkatársak: Borbély Zsolt Attila, Csermák Zoltán, Sütő Éva

Hetilapunk a Krónika és a Székelyhon napilapok csütörtöki lapszámában jelenik meg.

- Az (X)-szignóval ellátott szövegek fizetett reklámok, közlemények.
- A megjelent írások nem feltétlenül a szerkesztőség véleményét tükrözik!
- Szerkesztőségünk fenntartja a jogot, hogy a beérkezett levelek és másféle írások közléséről döntsön.
- Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza!

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

400027 Kolozsvár, Regele Ferdinand (volt Wesselényi) utca 37. szám, 14. lakrész
tel.: 0264-705205, 0264-705215
e-mail cím: office@erdelyinaplo.ro

Honlap: www.erdelyinaplo.ro
Hirdetésfelvétel és terjesztés a fenti címen hétköznap 8–16 óra között.